

Realøkonomi vs pengeøkonomi

En distinktion - en iagttagelsesform

Det giver mening at skelne mellem realøkonomi og pengeøkonomi, både historisk og aktuelt.

For at komme ind på forskellen, dvs. etablere en iagttagelsesform, der arbejder med forskellen, er det en god ide at tænke på, at der ikke altid har været pengeøkonomi og at pengeøkonomien, defineret som kommunikationsmedie¹, ikke kvantitativt har udstrækning, hvorfor det at identificere den med "økonomien" i det hele taget, eller det der har med skabelse af goder, fordeling og forbrug at gøre, er misvisende.

Rent fysisk er pengene ikke af værdi. De har ikke nødvendigvis fysisk udstrækning, dvs. de er ikke funktionelt betinget af nogen form for fysisk målelig udstrækning. Der er ikke fysisk (i materiel målelig forstand) dækning for dem².

Deres værdi og funktion er kommunikativ og af kvalitativ betydning i og med at de først og fremmest former erfaringen hos mennesket, samfundet, som igen er afgørende for social psykisk adfærd og funktion. Det kan virke abstrakt og u håndgribeligt, men handler om realitet, dybest set, social og psykisk realitet i en omverden af realitet og konstruktion.

Relationer, betydningerne over kommunikationens funktion og rolle i sin omverden er ekstremt komplekse fænomener, som

¹ Niklas Luhmann definerer penge som et kommunikationsmedie, og han beskriver det som grundlaget for uddifferentieringen af økonomien som et selvstændigt funktionssystem. <http://arbejdsforskning.dk/pdf/art-238.pdf>

² Det er så måske igen en sandhed med modifikationer. Bitcoins er til forskel for finanssektorens og nationalbankens penge begrænset i sin udstrækning, dvs. der er snævre grænser for, hvor mange enheder af dette betalingsmiddel, der kan skabes. Derfor ser man de store prisstigninger på netop denne valuta. Finanssektorens professionelle italesættere af sine egne penge vidner om en noget patetisk forsøg på at underkende andre penge sin funktion som betalings- og opsparingsmiddel. Forståelsen for penge udvikler sig rasant uden for de liberale bankers og nationalbankens magtsfære.

mainstreamøkonomien af teoretiske årsager³ ikke forholder sig ret meget til.

Formelt set var der stadig en slags fysisk garanti for pengenes værdi, til og med at Bretton Woods Systemet kollapsede definitivt i 1971. Men det har aldrig været deres iboende værdi, der har udgjort deres værdi/funktion som betalingsmiddel. Det er accepten af dem som sådan i psykisk og social forstand, der har båret deres funktion som betalingsmiddel, også selv om den igen historisk har været betinget af, at der har været psykisk social konsensus om, at pengene fx var sin egen værdi værd i guld.

Deres funktion som betalingsmiddel hviler i social praksis, og den sociale praksis er igen betinget af den ekstremt flydende og foranderlige menneskelige natur med omverden. Det er i virkeligheden ekstremt kompliceret at komme ind på.

Fundamentalt set handler det om ontologi, dvs. forståelsen for "det der er og sker".

Videnskabelige iagttagelser

Videnskaben orienterer sig mod sig selv som det, der handler om at kvalificere beskrivelser af videnskabens tema for opmærksomhed som sande i netop videnskabelig forstand.

Videnskaben om økonomi er præget af et behov for at finde lovmæssigheder, der gælder i økonomisk forstand og i det hele taget.

Dette behov kommer til at skygge for eller stille sig i vejen for den mere kvalificerede form for videnskab om økonomi.

I stedet for at tage udfordringen op i videnskabelig forstand, dvs. i stedet for at forsøge sig med en kvalificering af, hvad en videnskabelig sand beskrivelse af økonomien, realøkonomien til forskel for pengeøkonomien fx er, så kører man på med sine

³ Der kan være legitime grunde til ikke at forholde sig til, hvad penge er. Dybest set er teoridannelser dømt til at reducere kompleksiteten omkring sig, det sker over begrebsdannelserne. Der, hvor kritikken bør sætte ind, er i forvekslingen af begrebernes konstruktivisme, der har det med at forveksle teoridannelsens konstruktioner med realiteten selv. Temaet, også for videnskaben, der er dømt til at benytte sig af begreber i sine beskrivelse af temaet for opmærksomhed, benytter sig af begrebslighedens autopoiesis, det moment af skabelse der ligger i selve den sprogligt formede og formende erfaring, evidensens indhold, fænomenet som er dømt til at hvile i meningens form. Der ligger et moment af autopoiesis bag begrebsdannelsen med dens genstandsmæssighed. Semantik og ontologi er her sider af samme sag, sagen selv, læren om hvad der er og giver mening.

“økonomiske betragtninger”, hvilket netop ikke nødvendigvis er det samme som at forstå økonomien videnskabeligt!

Der er forskel på at orientere sig økonomisk og på at forstå økonomien.

Når man orienterer sig økonomisk, så tænker og er man som kognitivt system økonomisk, dvs. man orienterer sig systeminternt i overensstemmelse med symbolikken mod de mål, som indikeres med penge, som markedsværdi, i markedets mål for værdi.

Når man derimod forstår pengeøkonomien, så orienterer man sig [diabolisk i forhold til systemets symbolik](#). Man orienterer sig mod markedets værdi, pengeværdiernes funktion og betydning for omverdenen, som er noget andet end markedsværdi.

Eks.: Pengeværdimæssigt er den først tjente krone lige så meget værd som den sidst tjente. Dvs. inden for symbolikken tæller produktionen af pelse og salget af dem ind som lige så stor værdi for både køber, producent og forhandler af slutproduktet. Minken, som bliver pelset i sidste ende, har et kort og elendigt liv, lever ekstremt unaturligt i forhold til de egenskaber, den har udviklet i evolutionens forløb. Den udgør i praksis det perfekte udklækningslaboratorium for nye varianter af fx covid19 og andre sygdomme, som potentielt kan danne grundlag for pandemier. Dens påvirkning af miljøet er voldsomt negativ. Slutproduktet går som statussymboler for mere eller mindre ekstremt rige mennesker, der stort set ikke kan mærke forskellen på, om de tjener en eller ti millioner om året. Realøkonomisk, dvs. hvad der har med livets virkelige kvaliteter at gøre, så er pelsindustrien katastrofal. Men pengeøkonomisk er der tale om en rigtig god forretning.

Hvis de ressourcer, som indgik i produktion forarbejdning og salg af pels, blev brugt anderledes, fx på at oprette selv bærende nicher af natur, bestående af spiselige afgrøder som frugt, bær, urter og grøntsager, vilde fugle dyr, fritgående kødkvæg, fisk, skaldyr, tang, i hav og ferskvand osv. på måder som var gunstige for bevarelse af klima, biodiversitet, grundvand osv. så ville Danmark være kommet meget langt på de parametre, som finanssektorens økonomer også er nødt til at forholde sig til, men som man ikke kan nærme sig, fordi det går ud over pengeøkonomien.

Miljø, oprindelige livsbetingelser, gratis goder er realøkonomi! Dvs virkelige værdier, som er noget værd for rigtige mennesker og andre livsformer, men som pengeøkonomien nærer sig ved at ødelægge.

En meget stor del af realøkonomien var i oprindelig forstand og fortsat helt eller delvist ubetinget af menneskeligt arbejde, lønnet

arbejde såvel som ulønnet. Naturen består i og opretholder i stor stil livets betingelser. Den er realøkonomi. Pengeøkonomien forstår den kun på egne betingelser og udfolder sig i stor stil på livsbetingelsernes bekostning. Derfor er snakken om at det drejer sig om at få råd til at bevare naturen i høj grad udtryk for systeminternt betinget autisme, dvs. pengeøkonomiske betragtninger, blindhed over for realiteten.

Kvantitative mål for værdi

Økonomer nu om dage dyrker matematikken, dvs. det, der figurerer som faktorer i kvantificerede kausalanalytiske variabler, det der kan indgå i mere eller mindre atidslige formler. Relationerne mellem fortid og fremtid, det der bruges i bestræbelserne på at analysere sig frem til fremtiden på baggrund af fortidens hændelser, faktoriseringen af de variabler, som ligevægtsmodellerne arbejder med, er det, som optager vore dages såkaldte videnskab om økonomi.⁴

På makroplan fokuserer man primært på “den pengeøkonomiske væksts betingende muligheder”.

På mikroplan, dvs. med udgangspunkt i den økonomiske agents perspektiv, handler det om bundlinjen, virksomhedens regnskaber eller om forbrugerens budgetter⁵.

Det helt store spørgsmål, som videnskaben om økonomi i øjeblikket ikke behersker eller stiller sig selv, er spørgsmålet om, hvad penge i grunden er og hvad de kan tages som udtryk for! Hvad er det, som pengene måler!

Hvordan skabes pengene?

[Hvad er penge?](#)⁶

Hvad gør de grundlæggende?

⁴ Man har, som Jesper Jespersen har fremført, en idealitet i sin fremgangsmåde, som der fundamentalt set ikke er redegjort for. Han kalder fx idealiteten bag kvantitetsligningen, grundstrukturen i DREAM-modellerne, for en urværksmodel og kritiserer sine kolleger på de økonomiske fakulteter for at stirre sig blinde på finjusteringen af kvantiteterne i de matematiske modeller, som man regner indenfor, frem for at forstå de bredere sammenhænge.

⁵ Det ligger inden for teoridannelsen, at hvad der er godt for den ene på markedets betingelser, det er ikke bare godt for denne, men i det hele taget. Dvs. der er en iboende og dogmatisk antagelse af, at økonomisk vækst er forudsætningen for udviklingen. Det er ideologi, ikke videnskab.

⁶ Jeg linker til en artikel, som blev offentliggjort på Modkraft.dk, som senere blev nedlagt. Den kan også læses her:

<https://arbejdsforskning.dk/visartikel.php?art=248>

Så kan man sige, at det slet ikke er nødvendigt at forstå disse spørgsmål end sige svare på dem for at betjene sig af pengene, betale med dem osv. Og det er rigtigt. Men videnskaben om pengeøkonomien kan ikke tillade sig at kalde sig videnskab, hvis den ikke har en videnskabelig tilgang til, hvad penge er og gør!

Videnskaben skal forholde sig til pengeøkonomien på sine egne betingelser, dvs. videnskabens betingelser, hvis den vil og skal kunne kalde sig videnskab om pengeøkonomi. Det er ikke nok at kunne bruge penge og orientere sig pengeøkonomisk, som andre aktører på markedet kan og gør. Det er ikke nok at kunne orientere sig rationelt på en rationalitets betingelser, hvis man skal kunne siges at forstå selv samme rationalitet.

Eksempelvis: Man behøver ikke at forstå teknikken i en bil, for at kunne køre den, og det, at man kan køre den, giver ikke en beføjelse til at kalde sig mekaniker eller producent af biler! Man overlader det jo heller ikke til en bilist at bygge biler, bare fordi bilisten er særligt god til at køre bilen!

Økonomer er meget økonomiske nu om dage. Men de er ikke dermed kvalificerede økonomer i videnskabelig forstand.

Erhvervslivet har lært de såkaldte økonomer på universiteterne, at de skal formulere deres beskrivelser på en måde, så det kommer især finanssektorens efterspørgsel på af dem definerede beskrivelser af "pengenes væsen" i møde, hvis de vil beholde deres indkomst.

Rigtig videnskab omkring pengeøkonomi og realøkonomi består i og ved sin egen forståelsesramme, som er en anden end den, der karakteriserer aktøren på markedet, den økonomiske rationalitet⁷.

Det at forstå økonomien står for det diabolske i forhold til pengenes symbolik, det der giver mening internt i det pengeøkonomiske system.

⁷ Der ligger en form for formålsræsonnering, som funderende præmis for det at kunne orientere sig rationelt, dvs. i roden af selve konstitueringen af rationaliteten som sådan. Det springer man op og falder ned på inden for fagøkonomien, i stedet hævder man fx med udgangspunkt i Adam Smith's "The wealth of nations", at det fri marked, hvor det økonomiske menneske agerer i overensstemmelse med sin iboende rationalitet, sikrer udviklingen mod den bedste af alle verdener.

Videnskaben om pengeøkonomien er gået under for pengeøkonomien

Det er langt fra kun videnskaben om pengeøkonomien, der er blevet overtaget af pengeøkonomien.⁸ Det er pengene, bestræbelserne på at forøge sit budget på universiteterne, der driver forskningen. Og det, der er efterspørgsel på i pengeøkonomisk forstand, det er ikke nødvendigvis det, der er afgørende konstruktiv viden for et samfund i sin helhed.

Det videnskabelige systems autonomi er blevet undermineret af politisk og pengeøkonomisk magt. Det, som Luhmann kalder funktionsdifferentieringen, er delvist undermineret især over de sidste to tre årtier i den fri verden.

De store velgørende fonde, Novo Nordisk⁹, Maersk, Oticon, m.fl. styrer forskningen her til lands endog meget synligt på universiteterne, og erhvervslederne sidder i universiteternes styrende organer, hvorfra de har afgørende indflydelse på, hvad der sker her. Det har ikke noget med fri forskning at gøre. Det er markedsfundamentalisme, pengeøkonomisk ideologi, magtmisbrug, eklatant demonstration af, at det, der karakteriserede udviklingen frem mod det moderne samfund (funktionsdifferentieringen), er gået i sig selv.

Grundlaget for at forstå og identificere pengeøkonomien til forskel for det, som kan kaldes realøkonomien, fx pengeøkonomiens indflydelse og betydning for andet og mere end pengeøkonomien selv, er evnen til at skelne, dvs. beherskelsen af en iagttagelsesform, der på kvalificeret grundlag identificerer pengene i en omverden af sociale og naturlige betingelser som det bærende kommunikationsmedie og dermed fundamentet for et særskilt funktionssystem, kommunikationssystem.

Dette grundlag er mere end begrebsafklaring. Det er andet og mere end en leksikalsk optegnelse af begrebsligt indhold, kategorisering.

8

<https://www.information.dk/debat/2024/12/erhvervsdrivende-fondes-magt-ma-a-toejles-fratag-exceptionelle-privilegier>

⁹ I skrivende stund har Novo Nordisk mistet mere end 600 000 000 000 000 kr. i kursværdi over et døgn eller to, eller lidt over 20 % af samme. Den kritik, som er blevet fremført i forbindelse med de store fonde, som tilflyder og styrer forskningen meget direkte, har været centreret om det faktum, at det er nogle ekstremt store navngivne firmaer, som sidder på forskningen, hvilket ikke er godt for diversiteten og selve grundforskningen. Kritikken er blind for det, at pengeøkonomien bestemmer, og ser kun et problem i, at navngivne interesser er for store!

Beherskelsen af distinktionen

Konkret kan vi gå ind og se på, hvordan pengene skabes som lån i markedets kapitalværdier og på hvordan prisdannelsen på kapitalværdi er afhængig af pengeskabelsen.

Prisdannelsen på huse er vigtig for pengeøkonomien, pengeskabelsen og omvendt, pengeskabelsen er helt afgørende for prisdannelsen på huse¹⁰.

Prisdannelsen på huse er noget som husejere interesserer sig for. Det var også som husejer, at jeg personligt opdagede den mekanisme, ved hvilken pengeskabelsen og prisdannelsen på kapitalværdi er to sider af samme sag.

For ca 17 år siden blev prisudviklingen på de par huse, som jeg selv havde opført, genstand for min nysgerrighed.

Først studede jeg noget over, at det samme kunne være så forskelligt, hvad prisen angik og over så relativt kort tid som jeg havde været husejer. Prisen på husene steg vanvittigt for så at falde ved finanskrisens indtræden i 2007-8. Det var her, jeg opdagede, hvad penge er, hvordan de skabes.

I realøkonomisk forstand var husenes værdi den samme. De var nøjagtigt lige så gode og nyttige ved periodens begyndelse som dens afslutning. Men pengeøkonomisk, dvs. indikeret via pengepriserne, så var husene steget vanvittigt over perioden fra 2005 til 2007, hvor priserne så faldt igen.

Jeg kendte mine huse ud og ind. Det var mig, der havde bygget dem med mine egne hænder. De fungerede og deres nytteværdi var den samme i hele perioden. Men deres markedsværdi bankede op og ned, uden hold i realøkonomien. Behovet for bolig var stort set den samme i hele perioden, men mængden af penge i samfundet gik hysterisk op og ned, afgørende for prisdannelsen, netop som jeg her opdagede, at pengemængden afhang af prisdannelsen på netop boliger, huse, kapitalværdi og omvendt.

¹⁰ Man kan følge med i prisdannelsen på huse, for at få sig et indtryk af distinktionen mellem realøkonomi og pengeøkonomi: <https://www.dr.dk/nyheder/seneste/prisen-paa-huse-og-lejligheder-steg-over-hele-landet-i-2024>

Der er ikke overensstemmelse mellem prisudviklingen på husene og deres realøkonomiske værdi. Det er meget tydeligt, når man orienterer sig diabolisk i forhold til pengenes symbolik, dvs. inden for en selvstændig ramme af forståelse for nytte og værdi.

Fast grundlag for det flygtige

Erfaringen, værdiernes væren, opstår og går under, bliver til og forsvinder. Pengene figurerer fejlagtigt som det substantielle, bestandige, som værdierne knytter sig til, som ejendom, ejerskab til værdierne.

Pengene har det med at blive værdien selv for det økonomiske menneske¹¹, i den økonomiske rationalitet, frem for at være indikation for eller mål for værdi. Det er noget helt andet, noget som ikke kan beregnes, beherskes eller ejes af noget økonomisk subjekt. Det er noget andet og noget mere end det bare at være økonomisk.

Pengene skabes alt overvejende som lån i kapitalværdierne af den liberale finansielle sektor. De er både efterspørgsel i pengeøkonomisk forstand, men de er i den grad også udbud. Der er efterspørgsel på penge og der er udbud af penge. De er med andre ord selvrefererende faktorer inden for den mekanisme, som økonomerne kalder markedets lov. Da de både er udbud og efterspørgsel, så sætter de markedets lov ud af kraft. De optræder på begge sider af ligningen, der på den måde løfter sig autarkt ved sig selv.

Det benægter de professionelle økonomer, som arbejder på universiteterne finansieret af finanssektoren selv i samarbejde med de kapitalfonde, som primært nærer sig ved pengeskabelsen, de gigantiske og hysteriske værdistigninger, som kapitalejerne har nydt fordel af i umindelige tider.

På grund af "Pengenes væsen"¹² er det langt mere lukrativt at eje kapitalværdi og have andel og fordel i pengeskabelsen end det er at være produktiv i realøkonomisk forstand. Det er forklaringen på det sammenbrud, realitetens konflikt, vi er vidne til nu.

Pengeøkonomien skaber ulighed og er ekstremt destruktiv i forhold til livets fundamentale livsbetingelser. Den fundamentale forståelse for

¹¹ Den særegne rationalitet, som identificerer det pengeøkonomiske menneske, er, at pengene bliver et mål i sig selv, dvs. det økonomiske menneskes autistiske formål, formålet som er konstituerende for rationaliteten. (uden formål ingen rationalitet).

¹² Joseph A. Schumpeters værk fra 1930, udgivet ca. 1970 mod hans egen vilje, beskriver præcist hvordan den liberale finansielle sektor laver sine egne penge. Keynes skrev sit hovedværk om penge i samme år, hvor han bokser med forsøget på at skelne mellem rigtige penge og non proper money. Det lykkes ham ikke. Det er noget makværk, som han kommer frem til, takket være det gigantiske intellektuelle tabu, som har domineret den fri verdens forståelse for pengeøkonomi siden.

pengeøkonomi er tabu inden for den herskende sociale selvforståelse, fordi det er pengemagten, der styrer selvforståelsen.

Konsekvenserne er Donald Trump, klimakrise, miljøkrise, flygtningestrømme, social konflikt, dødt hav, ødelagte grundvandsressourcer, forsvindende biodiversitet, pervers selvforståelse.

Pengene er et mål i sig selv inden for den pengeøkonomiske rationalitet, som styrer den fatale udvikling.

Fortællingen om, at økonomisk vækst er forudsætningen for udviklingen, vidner om blindhed for realøkonomien.

Forståelsen for, at der er tale om et autarkt, løsrevet, perverterende mål for udviklingen, der af samme grund er sin egen modsætning, et paradoks, kan kun komme i hus med forståelsen for realøkonomien, dvs. i kraft af en forståelse for, hvad det er, som pengeøkonomien rent faktisk gør, skaber, destruerer!

Det handler om at sætte pengeøkonomien ind i en forpligtende og ramme for forståelse, noget som kun kan ske i kraft af en forståelse for realøkonomien, dvs. en bredere ramme for forståelse af pengeøkonomien end det, den selv står for.

Pengenes købekraft hviler bl.a. i deres pålydende værdi. Pengenes funktion som købekraft er delvis funderet i det pålydende.

Det er funderet i menneskets sociale natur, som fundamentalt set netop har sin egen natur.

Eks. på værdi i diabolisk forstand:

- Værdien af at forstå, virkeligt tænke indholdet som det fx er søgt formidlet via et handelsobjekt, en bog, en artikel, er en anden end budskabets salgsværdi eller social anerkendelse for fx det at have bidraget med et unikt tænkt indhold. Der er tale om en inkommensurabel værdi. Det virkeligt at forstå noget er af værdi i sig selv, på en måde der hæver sig over det sociale betingende kontekst. Det har gyldighed ud over alt, hvad der er funderet i forfængelighed, normativitet, medmenneskets anerkendelse.

Den ureflekterede kunnen, det at kunne hvile i en bestemt praksis med sin helt egen sum af lovmæssigheder, er meningsfuld, meningsgivende på et bredere grundlag, end det der kan måles på resultatet. Økonomerne har det med at reducere livet til det, der kan måles på bundlinjen eller skattebilletten. De reducerer på den måde det mere til et mindre, uanset hvor store tal der står med sort til sidst.

Fortællingen om pengenes nytteværdi, kardinal eller marginal nytteværdi, er en [hjælpehypotese](#).